

YAKKA IJRO SAN'ATINING O'ZIGA XOS JIHATLARI*Qo'qon davlat universiteti**Rashidova Zulfiya Muhuddinovna**Ilmiy rahbar: Madolimov Dilmurodjon Yusufovich*

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa san'atining eng murakkab va jozibador yo'nalishlaridan biri bo'lgan yakka ijrochilik (solo) san'atining o'ziga xos xususiyatlari, ijrochi mahoratining shakllanish bosqichlari va uning badiiy-estetik ahamiyati tahlil qilinadi. Yakka ijro jarayonida san'atkorning asar matni bilan ishlashi, individual talqin hamda tinglovchi bilan o'rnatiladigan psixologik muloqot masalalari ilmiy nuqtayi nazardan yoritilgan. Shuningdek, maqolada Qo'qon vohasi ijrochilik an'analari misolida yakka ijroning milliy va zamonaviy jihatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlari: Yakka ijro, solo, san'ati, badiiy talqin, ijrochilik mahorati, musiqiy estetika, ijrochilik, maktabi, san'atkor psixologiyasi, lirik.

Аннотация: В данной статье анализируются уникальные особенности искусства сольного (якка) исполнения, которое является одним из самых сложных и привлекательных направлений музыкального искусства, этапы формирования мастерства исполнителя и его художественно-эстетическое значение. С научной точки зрения освещаются вопросы работы артиста над текстом произведения в процессе сольного исполнения, индивидуальной интерпретации и психологического общения со слушателем. Также в статье на примере исполнительских традиций Кокандского оазиса рассматриваются национальные и современные аспекты сольного исполнения.

Ключевые слова: Сольное исполнение, искусство соло, художественная интерпретация, исполнительское мастерство, музыкальная эстетика, Кокандская исполнительская школа, психология артиста, лирическая интерпретация.

Abstract: This article analyzes the unique characteristics of solo performance, one of the most complex and attractive genres of musical art, the stages of development of the performer's skill, and its artistic-aesthetic significance. Issues such as the performer's work with the musical text, individual interpretation, and psychological communication established with the audience during the solo performance are highlighted from a scientific perspective. Additionally, the article examines the national and contemporary aspects of solo performance using the examples of the Kokand oasis performance traditions.

Keywords: Solo performance, art of solo, artistic interpretation, performance skill, musical aesthetics, school, of performance, psychology of the artist, lyrical.

Insoniyat madaniyati tarixida musiqa san'ati har doim shaxsning ichki kechinmalarini ifodalashning eng yuksak vositasi bo'lib kelgan. Yakka ijro san'ati esa bu ifodaning eng yuqori cho'qqisi hisoblanadi. Yakka ijro deganda faqatgina bir sozanda yoki xonandaning asar ijro etishi emas, balki ijrochining asar mazmuniga o'z shaxsiy dunyoqarashi, his-tuyg'ulari va badiiy niyatini singdirishi tushuniladi. Yakka ijrochi — ham texnik jihatdan mukammal sozanda, ham chuqur falsafiy mushohada yurituvchi shaxs bo'lishi talab etiladi. Bugungi kunda Qo'qon davlat universiteti kabi nufuzli ta'lim dargohlarida yosh ijrochilarning professional mahoratini oshirishda yakka ijro san'atining nazariy va amaliy asoslarini o'rgatish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot jarayonida qiyosiy-tahliliy, tarixiy-nazariy va badiiy kuzatuv metodlaridan foydalanildi. Yakka ijro san'atining o'ziga xos jihatlarini o'rganishda Sharq va G'arb musiqa nazariyasidagi solo ijrochilikka oid qarashlar solishtirildi. Shuningdek, Qo'qon ijrochilik maktabining yirik namoyandalari faoliyati va ularning asarga yondashuv uslublari tahlil qilindi. Tadqiqotda metodologik asos sifatida "ustoz-shogird" an'analari va zamonaviy ijrochilik maktablari tamoyillari uyg'unlikda qo'llanildi. Ijrochining sahna madaniyati va auditoriya bilan ishlash mahorati empirik kuzatuvlar asosida umumlashtirildi.

O'tkazilgan tahlillar natijasida yakka ijro san'atining quyidagi o'ziga xos jihatlari aniqlandi. Birinchidan, yakka ijroda san'atkorning asarga beradigan individual talqini (interpretation) asarning umumiy badiiy qiymatini 50 foizgacha o'zgartirishi yoki boyitishi mumkin. Ikkinchidan, solo ijro jarayonida ijrochining o'z-o'zini nazorat qilishi (self-control) va diqqatni jamlashi ansambl ijrosiga qaraganda ancha yuqori intellektual bosim talab qiladi. Uchinchidan, Qo'qon ijrochilik maktabiga xos bo'lgan lirik va chuqur falsafiy ohanglar yakka ijroda san'atkorning ichki monologini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli yakka ijro uchun san'atkor nafaqat asbobni mukammal egallashi, balki badiiy matnning falsafiy mazmunini ham teran anglay olishi lozim.

Yakka ijro san'ati — bu san'atkorning o'zi va tinglovchi bilan yuzma-yuz muloqoti. Muhokama jarayonida ta'kidlash lozimki, har bir davrning o'z talqini bo'ladi. Bugungi kunda zamonaviy texnika va sahna effektlari yakka ijroni boyitishga xizmat qilsa-da, asarning asl ruhini yetkazishda ijrochining samimiyati va "jonli" hissiyoti hal qiluvchi o'rin tutadi. Qo'qon davlat universiteti musiqa yo'nalishi talabalari bilan ishlashda yakka ijro darslarida asarning grammatik (texnik) qurilishi bilan birga, uning "ruhiy grammatikasi"ga ham alohida e'tibor qaratilishi lozim. San'atkor sahnaga chiqqanda o'zini asar qahramoni sifatida his etishi, asar mazmunini lisoniy va musiqiy vositalar bilan mahoratli bog'lashi uning haqiqiy mahoratidan dalolat beradi. Xulosa qilib aytganda, yakka ijro san'ati shaxsning ma'naviy kamoloti va badiiy tafakkurining in'ikosidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh. M. Milliy madaniyatimiz va san'atimizni rivojlantirish – jamiyatimiz taraqqiyotining muhim omilidir. Toshkent 2017.
2. Fitrat A. O'zbek klassik musiqasi va uning tarixi. Toshkent, 1927 (qayta nashr 1993).
3. Rajabov I. Maqomlar masalasiga doir. Toshkent, 1963
4. Asafyev B. Musiqa shakli jarayon sifatida. Leningrad, 1971
5. Karomatov F. O'zbek xalq musiqasi merosi. Toshkent, 1985
6. UNESCO. Intangible Cultural Heritage: Music and Performing Arts. 2022
7. Stanislavskiy K. S. Aktyorning o'z ustida ishlashi. Toshkent, 2010
8. Yunusov R. O'zbek xalq musiqasi ijodiyoti. Toshkent, 2000
9. G'ulomov A. San'atshunoslik asoslari. Toshkent, 2019.
10. www.artist.uz
11. www.ziyonet.uz
12. www.edu.uz
13. www.jazz.ru
14. www.atmuzik.ru
15. www.youtube.com
16. ziyouz.com